

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИИ ОРГАНЫ

1926 чыла үлгүлөтүлгөн

1952
август
19
ВТОРНИК
№ 162 (2592)
ӨРТӨС 20 КОП.

БОХУНГУ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 ары).

Баштайгы дүжүттү күрүнеге (1 ары).

ВЛКSM обкомунун III пленуму (2 ары).

Корей улус бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиседе (2 ары).

Г. Комбу. — Социалисттик чарыштын түңнели (2 ары).

1952—1953 чаа өөредилге чылынга бүгү тала-биле белеткелдик ужуражыр (3 ары).

В. Ермолаев. — Төрзөн бойдузун өөренип турар (3 ары).

КИНО: Операция «Б» (3 ары).

Совет Армиянын Корейны хостаанундан бээр чеди чыл оюн корей улус демлегеп турар (4 ары).

Венгриянын күрүне хуралынын сессиясы (4 ары).

Корейда болушкуннар (4 ары).

Көдээ ажил-агыйнын машина-техниказын бүрүн күш-биле ажыглаар

Бистиң Төрзөн чуртувустуң социалисттик көдээ ажил-агыйны чыл келген тумуд-на чаа-чаа улуг чедишкнирени чедип ап турар.

Көдээ ажил-агыйны улам ыңай савырадырынга болгашаа иктер партиясы, Совет чазак үнелеш чегинес улуг сагыш салышкынын үндүрүп турар. Оң тодаргай херечизи болза, бистиң чуртувуста машина-трактор станцияларынын, мал ажилынын машина станцияларынын санынын шапкыны-биле өзүп турары болгаш көдээ ажил-агыйны аажок хей сангыч чаа-чаа машина-техника-биле хандырып турары болур.

Бистиң көдээ ажил-агыйны машина-техника-биле хандырышы аажок эртен чылда Совет Эвилелинин колхозтарынын болгаш совхозтарынын тараа ажаалдазынын олузуун комоани-биле ажаагына херечилеп турар. А оо чылын ажаап алышкынын 10 хууун комоани-биле чорударын планнаан.

ВКП(б) ИК-нын, Совет чазактын болгаш улуг оашкы Сталиннын хүн-өрүдеги сагыш салышкынын болгаш дузаламчынын түңнелинде бистиң областтык машина-трактор станциялары көдээ ажил-агыйнын муракчы техниказы-биле чепсегдене.

Колхозтарынын хову ажылын МТС-териниң күжү-биле ажилдап кылыры бо чылын 92 хуу чедип турар.

Иван Шацкий, Николай Бредухов, Иван Буриевтиң болгаш чуртун өске-даа муракчы механизаторларынын үлегери-биле областтык дыка хей механизаторлары техниканы долузу-биле ажыглап, күш-ажылдын бүдүрүчүлүүн бедиргенине улуг чедишкнирени чедип алганнар.

Шагаан-Арыг, Би-Хем МТС-тери 1952 көдээ ажил-агый чылынын баштайгы чартында улуг чедишкнирени чедип ап, трактор-биле күөсүдөр, ажилдарнын планын дыка ажыр күөсүдүп, бот-өртөкти чингеткен. Ол МТС-тер дүжүт ажаап алышкынынга база-ла эки белеткенгенер.

Шагаан-Арыг МТС тараа ажаап алышкынынга ажилдаар 12 агрегаттын септелгени эки шынарлыг доосканындан ол агрегаттар колхозтарда тараа дүжүтүн саат чокка ажаап эгелей берген.

Бо чылын ажаап алышкыныга ол МТС-тен 4-тен өзвеш өзес агрегат шак барымдалаан график ёзугаар ажилдаарын организастаар. Сурагыг комбайнёрлар эштер Бюрбю, Балчир-оол «Сталинец — 6» деп комбайн-биле 600 гектардан өзвеш өзес черниң тараазын ажаарын социалисттик хүлээлгеге алганнар.

МТС-тин партия организациясы механизаторлар ортузунга партия-жи-политиктиг ажилды план ёзугаар эки чорудуп турар.

Би-Хем МТС дүжүт ажаалдазынга 14 агрегатты эки шынарлыг белеткеш.

МТС-тин партия организациясы комбайнёр бөрүзү бедик хүлээлгелерин алган турарын организастаап болгаш баштайгы ээлчегде 2 агрегатты шак барымдалаан график ёзугаар ажилдаарын организастап турар.

Техниканы долузу-биле ажыглаарына шак барымдалаан график-биле ажилдаар чоруктуг улуг ролун муракчы механизаторларнын дүржүлүгү көргүскен. Эрткен чакы тарылга үезинде Балгазында мал ажилынын машина станциязын тракторизм эш Исиков шак графини барымдалап ажилдаш, 3 селька-биле тараа чаштырлыгын хүнде 195 гектар чедирип турган.

Ол ышкаш сурагыг комбайнёрлар Бюрбю, Балчир-оол, Иванов, Ермолаев болгаш өскелер-даа эрт-

кен чылын дүжүт ажаап алышкынынга шак барымдалаан график ёзугаар ажилдаш «Сталинец — 6» деп комбайн-биле сезонда 600—700 гектар черин тараазын ажаагылаан болгаш хей хемчээлдиг кынар-чүүдү камнап алганнар.

Устүнде чедишкнир-биле чергелештир техниканы долузу-биле ажыглаарынын демиселин МТС-терини, совхозтарнын директорлары, ында партия организациялары, ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары, чамдык район Советтериниң күөс-комнары болгаш чамдык колхозтарнын баштаар черлери амдыгаа чедир багай организастап турар.

Кызыл-Мажалык МТС-тин дүжүт ажаап алышкынынга кирер комбайн, агрегаттарын септелгези амдыгаа чедир доостунмаан. Септелгени орай болгаш багай шынарлыг чоруктанындан ол МТС эрткен чылын тараа ажаарынын планын күөс-сетпезин МТС-тин директорлары, ол районун партия, совет организацияларынын удурткучулары түүрөтпей турар.

Самагалдай МТС дүжүт ажаап алышкынынга чүгле машина агрегаттарны четче белеткеш өзес, харын техниканы билер кадрларны белеткешинге сагыш салбааындан 3 комбайнёрлар четпей турар. Ол МТС-тин директору эш Желтовский болза, МТС-тин 3 механизатор комбайнёрлар деп шын өзес чорукту кылып турар. Эш Желтовскийниң ажилынын мындыг дин өзес стили-биле ВКП(б)-ниң Тес-Хем райкома база элпезип турары тергина четпес.

Колхозчулар комбайнёрнуң ажилын чүгле хейнү кескени-биле өзес, харын жеке дүжүттү ажаап алганын чүгел үнелээр. Мындыг негелде болза, колхозчуларнын хуузулда сонуургалы-биле күрүнеңи сонуургалынын дүжүп турары ол.

МТС-терниң машина-техниказын, эн ылаңгыя амгы үеде комбайн паркын бүгү күш-биле шын, чөп ажылаарын организастаарынын талазы-биле ВКП(б)-ниң райкомнары, районнар Советтериниң күөс-комнары, МТС-тер директорлары болгаш колхозтар баштаар черлери улуг ажилдарны кылып ужурут.

Областык көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилери, МТС-терини, совхозтарын механизаторлары 1952 чылда социалисттик чер ажилындан бедик дүжүттү алды дээш улуг күжешкнирени ажылдааннар. Оларнын күш-ажылынын түңнели тараанын бедик дүжүдүп берген.

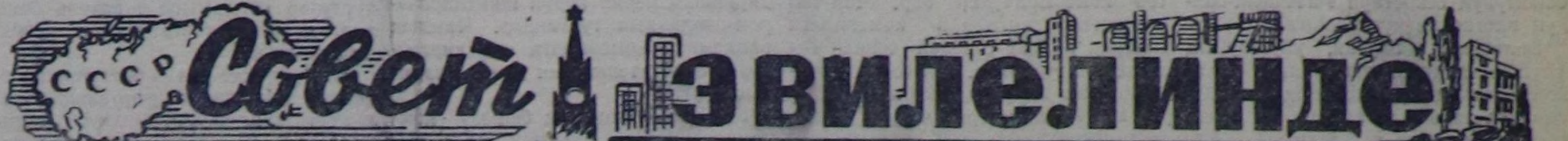
Күш-ажылды түңнели — ол бедик дүжүттү чогуур өйүндө, чидип чокка ажаап алышынын болгаш күрүнеге тараа дужалдазынын планын күөсүдеринын харысчалгалыг болгаш хүндүлүг сорулгасы областтык тараа-ажылынын, МТС-терини, совхозтарнын механизаторларынын мурунуда тургустунган.

Партия организациялары болза, механизаторжу кадрларны аксеткилдиг, шычы, ниитиниң сонуургалды дээш кезээде чүткүлдүг ажилдаарына кижиздер болгаш оларнын ортузунга социалисттик чарышты непередиң, муракчыларнын дүржүлүгүн солустуруары дээш эки ажилдаар хүлээлгелиг. А колхозтар баштаар черлери болза, боттарынын ээлчеге механизаторларнын ажилдарына бүгү-ле таарымчалыг байдалды тургузар херек.

Бистиң көдээ ажил-агыйныста ам бар турары ышкаш шак ыңдыг күчүлүг техника каян-даа каянда турбаан. МТС-териниң материалдык бүгү-ле курлавырларынуң бүрүнү-биле шимчээшкенине кирери—бистиң бо хүнгү кол сөрүлдү-вис болур.

Ол экспедиция алды пароходтар-биле чораша, Охотское болгаш Японское далайларнын экваторизынын элзэн каш муң квадрат километр хемчээлдиг далайын шинчилээр. Чоруткан шинчилелдерни барымдалап тургаш, трески, краб болгаш эн ылаңгыя камбала деп балыктарнын мөөнөшкен черлерин айлуктан картаны тургускан. Ол чорук болза, ыңдыг балыктарны тударын каш катап көздүдөр.

(СЭТА).

Куйбышев суг бедириниң тудугчуларынын күш-ажылчы ээлчээ

СТАВРОПОЛЬ. (Куйбышев областы). Жигилде улуг тудугчулар Куйбышевтин суг күжү-биле ажилдаар электри станциязынын тудуун дугайында чазактың доктаалын чарлап үндүргенинден бээр ийн чыл болган оюнга чедишкнирениң ужуражыры дээш чарыш улуг көдүрүшкүнүү-биле калбарган.

Волганын оо талакы эринде суг күжү-биле ажилдаар электри станциязынын бажынынын алаанды олгары белеткеп турар экскаваторжуларынын Бригадазы стахановчу ээлчеге киргенер. Олар чер казарынын июльда планын ажыр күөсеткен болгаш августта машина-иниң бүдүрүчүлүүн улам улгартыры чедип ап турар. Оңгарда довурак казарынын улгартытынган ообаалдазын августун баштайгы декадазында база ажыр күөсеткен.

Коммунист Михаил Евацың бригады бедик бүдүрүчүлүү-биле ажилдап турар. Ол бригада «Урал» деп экскаваторда ажилдавышан, он хонуктун дүргүзүндө 22717 кубометр довуракты кастырып, чүдүрүп чоруткан. Ол-ла черде ажилдап турар аныктар бригадазы

(СЭТА).

Улуг тудугга тускай эртемниглерин белеткели

НОВАЯ КАХОВКА. Бо чылдын төңчүзүндө Каховка суг бедириниң тудуунуң кол дерилгези Днепровскийге туттунуп эгелээр. Тудугун шиптирлиг участогунга ажилдаар чүс-чүс тускай эртемниглерин Днепр тудуунун өөредилге комбинаты курстарда белеткеп турар.

Бетоннакчыларнын баштайгы доору үнүшкүнү болган. Бетон ажилынын талазы-биле ам-даа 90 ажилчынар, бригадирлер, лаборантылар белеткен үндүрүскен. Суглук черлерин кургадырынга херезгээр насос дерилгезинге ажилдаар бөлүк машинистилерни база белеткеп турар.

Бурят-Моол аймакта электрижидилге

АГИНСКОЕ. (Чита область). Могайтуйский районун «Социализм» колхозунда чаа электри станциясы ажылгалче кирген.

Электрини артельдин ажил-агыйнында калбаа-биле ажилдап турар. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаты Балжинима Мажавецтиң даргалааны Киров аттыг колхозта ыш дилер чер, далган дээрбези, эмнедге, чазаныр мастерская болгаш дарганнаар чер электри күжү-биле ажилдап турар. Хой кыргыздазы, мал чермин болбазырадып кыллары, суг аллары болгаш мал фермазынын өске-даа дыка хей бүдүрүлгелери механизастытынган.

Ол көдээ ажил-агый артелинин электри күжүн электри мотору тургускан механизастытынган шаңче дамчыткан. Оон дүззү-биле тараа

10 тонукта 20428 кубометр довуракты кызып үндүргөн.

Оңгарнын хемче талазында кылдычып турар канчаар-даа аажок улуг хемчээлдиг чалдын ийи дугаар ээлчезиниң ажылы калбарып турар. Ол чалче хүн-бүрүде муң-муң довурактарны аппарып төп турар.

Волганың солагай талакы эринде шлозтар шөлдеринде чер кастырар ажилды чорудуп турар механикаторлар база стахановчу ээлчеге киргенер. Ол ышкаш ында бетон кылыр заводтарын болгаш ажилчын суурларын тудугчулары база стахановчу ээлчеге кирген ажилдап турар.

Сес айларнын планын хуусаа бетинде күөсеткен беш дугаар орук тудуунун районунуң коллективни күш-ажылчы улуг тийлелгени чедип алганнар. Солагай талакы эриктин тудуг участкаларын катыштырып турар автомобильдер оруун асфальтылаар ажилды орук ажилчынары кылып турар. Ол ышкаш автоматчатынган улуг бетон кылыр улуг заводче баар чаа орукту база кылып турар.

(СЭТА).

Хөмүр даш шахталарынын техниктиг чепсеглээшкени

Чурттуң хөмүр даш шахталарында хөмүр даш тывыжын канчаар-даа аажок улгартырып турар муракчы совет даг техниказын калбаа-биле шингээдип ап турар.

Хөмүр даш үлетпүрүнүн Министерствозунуң техниктиг эргелелинин начальниги, Сталинны шаңналдын лауреады Г. В. Красниковскийнин СЭТА-нын корреспондентиниң-биле беседалаанышкына медээлээни болза:

Совет Эвилелинин хөмүр даш үлетпүрү техника-биле чепсегленгенинин талазы-биле делегейде тургаш даа герде туруп турар. Бистиң хөмүр даш шахталарымыс болза, чүс-чүс даг комбайнары, хөмүр болгаш довурак чүдүрер машиналар, күчүлүг скребагыг конвейерлер, электри күжү-биле ажилдаар да-жыкчылар ажилдап турар улуг индустриалдыг бүдүрүлгелер болур.

Эрткен чылын ангы-ангы хей күш кирер аар күш-ажылдарын механизастыдыры күөсетинген, ылаңгыя хөмүрү демир орук вагоннарынга чүдүрери, хөмүрнү каскан черинде чүдүрер черинге чедир дагылаары дээш өске-даа ажилдар механизастытынган.

Грузиянын шай ажил-агыйжыларынын хоорайы

МАХАРАДЗЕ. (Грузин ССР). Грузиянын эн-не улуг шайкы районунуң төү—Махарадзе шай тараан одуругларын хээлекчек хевис-теринде бүргедилкен турар. Оон шай кылыр улуг күштүг заводтары амгы үеде күженишкенин ажилдап турарлар. Олар Москваның, Одессаның болгаш Тбилисиниң шай болбазырадыр заводтарыга продукцияларын белеткеп берип турар.

Хоорайда бүгү-ле ажилдар шай болгаш субтропик ажил-агыйлары биле холбашкан. Ында шай үлетпүрүнүң техникуму болгаш Анасеевдуң шай, субтропик культураларынын талазы-биле Бүгү-эвилелиң эртем-шинчилел институту база бар.

Хоорайнын куумчулары тертин чараш. Олар чүүл-бүрү пальмалар,

«Донбасс» деп кайгамчык эки комбайнны ажилга ажилдаары калбаа-биле шингээткенер. Ол комбайн хөмүр даш тывыжынын ажилын долузу-биле механизастыдып турар, харын-даа хөмүрнү конвейерже безин уарын механизастытыпкан. Донбасстан болгаш Кузбасстың сурагыг машинистилери ол машина-биле бир айда 18—20 ажыг тонна хөмүрнү тып үндүрүп турар.

Совет конструкторлар бүдүрүлгелер-биле кады ажилдап тургаш «ККП-1» деп чаа комбайнны тургускан. Ол комбайн хей кады-биле күөп дүжер каттарнын хөмүрү тыварын долузу-биле механизастыдып турар. Ол ышкаш чуга казыгы хөмүрнү тыварына ажилдаар «УКТ-1» деп комбайнны тургускан. Ол бедик бүдүрүчүлүг машиналарны ажилдап эгелзэн чорук хөмүр тывыжын дыка улгартырынын болгаш хей сангыг ажилчыларны ажилдан хостадырынын аргазын берген.

Даг комбайннын чогаадып тургузарынын эгелекчи чоруу долузу-биле бистиң чуртка хамтаргып турарына совет дагылар чоргарларын турар.

(СЭТА).

Цимлянский ГЭС-тин үшкү гидрогенераторун шөнээни

ЦИМЛЯНСКИЙ. Цимлянскийнин үш дугаар гидрогенераторунда колдуг ажилдарын этпекчилер бүрүн доозупканнар. Августун чедиде гидрогенераторун шөнөп хөдөлдирген. Эптелег ажилынын эки шынарлыг күөсетингени баштайгы шөнөлде көргүскен.

бананнар, мушмулдар-биле болгаш өске-даа кезээ мөңгөде ногаан турар үнүштер-биле шиметинип каастаныпкан турган. Дыка хей сангыг куумчуларда болгаш парктарда—культура каасталгалары бар. Шай үлетпүрүнүң ажилдакчыларынын чурттаар хей кафт бажынары, шин театры, ортумак школалар болгаш аалчылар бажынары, кинотеатр-даа кайгамчыктыг ногаан ыяштарын аразында тургулаар.

Ол хоорай улам-на немешип, калбарып турар. Грузиянын шай ажилчыларынын ол хоорайын тударынга болгаш чаагайжыдарына сөөлүг беш чылдарын дүргүзүндө безин ээрби миллион ажыр урубды чарыгдаан

(СЭТА).

Август 11-де ол машинаны сөөлгү эдилгелер—бүгү гидрогенераторун бүдүрүлгеге ажилдаар дээш генераторун дүрүглери кургадыры-биле доктааткан.

(СЭТА).

БАШТАЙГЫ ДҮЖҮТТҮ—КҮРҮНЕГЕ

15 тоннаны дужааган

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барын-Хемчик районун Хөндөлөнде Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артелинин колхозчулары бо чылын бедик дүжүттү өстүрүп алганнар.

Күрүнеңиң даалгалыг планнарын, ылаңгыя күрүнеге тараа дужалгазын хуусаа бетинде күөсүдөр дугайында башкы Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгезин алдарлы-биле күөсүдип турарлар.

Ук артелиниң колхозчулары баштайгы дүжүттүн 15 тонна тараазын август 15-ке чедир күрүнеге дужааган.

Дүжүт ажаап алышкынында болгаш күрүнеге тараа дужалгазында ажилдап турар колхозчулардан Ак-кыс, Коззай-оол, хову бригадир Мянчын болгаш чолаачы Теспижек эки ажилдап турар.

Механизаторларын хүлээлгези

Элбекшилди дүжүттү чогуур өйүндө чидирг чокка ажаап алып, күрүнеге тараа дужаарын дүргедип сорулга-биле Чаа-Хөл МТС-тин коллективиниң август 5-те болган хуралына механизаторлар чаа боттук хүлээлгелерин алганнар.

Комбайнёр эш Сидельников «Сталинец-6» комбайн-биле 25 ажил хүнүнде 1000 ганы кестирип, 200 килограмм кывар чүлүдү камнап албашаан, 9 муң тонна тарааны ажаап алырын хүлээнип, эш Воробьевти социалисттик чарышка кыйтырган.

Аныяк комбайнёр эш Шақтар 25 ажил хүнүнде боду чоруур комбайн-биле 4300 центнерин, ыңдыг комбайн-биле ол-ла хуусаада эш Бавуу—400 муң центнерин, эш Блинков—700 муң центнерин, эш Кечил—3500 центнерин чидирг чокка чогуур өйүндө ажаап алырын хүлээнгенер.

Мооң-биле кады комбайн ажилынын болгаш оон артык кезектериниң бот-өртөөн 2,5 хуу чингедирин база оларын халас шак тургуспас ажилдаарын механизаторлар хүлээнген.

Таңдының шөлдеринде

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таңды районуң шөлдеринде бо чылын чаагай дүжүт үнген. Дүжүт ажаап алышкыныга белеткелдерин совхоз, МТС болгаш колхоз баштаар черлеринден ышамчалыг чоруткан. Амгы үеде тараа кидин-не быжып эгелзэн.

Ленин аттыг көдээ ажил-агый артели дүжүт алышкынынче август 13-те кирген. Ында тараа кестирер 3 машиналар база МТС-тин 2 комбайнары—«Коммунар», «Самоход» ажилдап турар. Ажилдын баштайгы ийн хүнеринде 40 ганың дүжүдүн ажаап алган.

Кочетовкада улгарты катышкан Сталин аттыг көдээ ажил-агый ар-

телиниң шөлдеринде Бай-Хаак МТС-тин 5 комбайнары ажилдап кирген. Ылаңгыя оларда орденниг комбайнёрлар Повков, Ряпкин олар баштайгы хүнерден эгелеп бедик бүдүрүчүлүг күш-ажылын илереткенер. Август 15-ке чедир 100 га кызылгас культуразынын дүжүдү ажаап алдынган.

Баштайгы дүжүттү күрүнеге кинери-биле тараалыг кызыл коштар организастатынган. Сталин аттыг колхозтан Бай-Хаакта күрүне складына бир угда 2,5 тонна тараа келген. «Элегес» совхоз дүжүт алышкынынче 5 комбайнарлыг эгелеп кирген.

(СЭТА).

Ажаап алышкыныче кирипкен

Бай-Тайга районда «Тээли», «Ден-Терек» колхозтарнын ховуларында бо чылдын чаагай дүжүдү быжып, ооң ажаап алышкыны август 10-дан эгелзэн.

«Ден-Терек» колхозтун тараа шөлүнде 96 кизи, алтын тараа кестирер 2 машинасы, 1 комбайн ажилдап турар. «Тээли» колхозтун тараа шөлүнде 70 кизи ажилдап, олар хол кадымы-биле болгаш комбайн-

биле тараа кезилдизин чорудуп турар. Бо колхозтар 2 хүнүн шитинде 25 га тарааны кескен.

Колхозтарнын хову турлагларында 4 серилиг шаңнары тургускан болгаш өске-даа чүлүдери белеткен. «Ден-Терек» колхоз август 12-ден эгелеп тараа дужалгазын эгелеп, Барын-Хемчикте тараа кургадыр черже баштайгы бастырган тарааны чүдүрүп чоруткан.

Балык үлетпүрүнүн ажилдакчыларынга эртемденнерниң дузаламчысы

ЮЖНО-САХАЛИНСК. Эң-не чаа техника-биле хандырынган балык тудар улуг судоюларына Сахалинде чед берген чоруу болза, балыкты чылдын кайы-даа үелеринде, эң-не ырак черлерге тудуп бодурунун аргазын берип турар. Ол чорукту шыглап көөрү-биле «Гласахалири-про» чери эртем экспедициянын организастаан. Ол экспедицияда ССРЭ-ниң эртемнер Академиязынын болгаш балык ажилынын база океанографиянын эртем-шинчилел институтунун эртем ажилдакчылары киргенер.

(СЭТА).

ВЛКСМ обкомунун III пленуму

Бо чылдын август 14-те ВЛКСМ-нин Тыва обкомунун III пленуму болуп эрктен. Пленум болза, областын комсомол организациязында ВЛКСМ-нин хүрээленини өзүлденниң байдалы болгаш ону экиндер хемчеглер дугайында ВЛКСМ обкомунун секретари эш Алдын-оолдун илеткелчи чугаалашкан.

Большевик партия, улустарны улуг бышыкчызы эш Сталин болу комсомолдун хүрээленини өзүлденни дугайында айтыргыни онза чугаалап көрүп келгени эш Алдын-оол бодунун илеткелчи чугаалаа.

Областың партия организациязының болгаш ВЛКСМ Төп Комитетин удурутугазы-биле Тыва область комсомол организациязы аныктар ортузунга культура-массалыг болгаш политиктиг кижизидилге ажалдарны улам экижидип, организаци талазы-биле быжыкан болгаш бодунун хүрээленин өстүргөн. Ам областьта 12 муң чыгыс комсомолчулар бар болуп берген.

Амгы уеде областын комсомолчулар болгаш аныктар бар бүгү-ле колхозтарында, совхозтарында, бүдүрүлге черлеринде, МТС-теринде, совет албан черлеринде болгаш өөредилге черлеринде комсомол организациялары тургустунулаан. Областын комсомол организациязы 1950—1952 чылдарда болгаш 1952 чылдың баштайгы чартында комсомолга 5631 оолдар, кыстарны хүлөп алган, ол болза, областың бүгү комсомолчуларының 48 хуузу болуп турар.

Сөөлгү уеде Чөөн-Хемчик, Өвөр районнардың комсомол организациялары боттарының хүрээленин көскүзү-биле өстүргөн. Боттарының хүрээленини доктаамал өзүлденни чедип алган комсомол комитеттеринин болгаш эге организацияларының саны көвүдөөн.

Хөй-хөй колхозтарның комсомол организациялары колхозчу күш-ажылды коммунистг өзү-биле көөр чорукка аныктарны үлегерлиг кижизидип турар. Барың-Хемчик рай-онда «Большевик» колхозтун комсомол организациязын (секретари эш К. Очур) болгаш Чөөн-Хемчик рай-онда «Коммунизмче орук» колхозтун комсомол организациязын (секретари эш К. Сержинма) эки ажалдыг комсомол организацияларының чижээ кылдып илеткелчи алаан.

«Большевик» колхозта комсомол организациязы бодунун аныктар-биле хүн-бүрү харылзааны улам быжылгач келген. Ол дугайын ооң ажалының эки түнөөдери бадыт-кап турар. Ол комсомол организа-циязының хүрээленине 1950 чылда 27 комсомолчулар турган. Оон бээр комсомолчу-аныктарның хуралдары доктаамал чоруп келген. Аныктар колхоз бүдүрүлгезинде эки ажалдап турар болгаш оларның хөй-ниити ажалында киржилгези иденкейжээ. Комсомолчулар политшколаларда болгаш бөлгүмнерде өөринип турар. Чечен чогаал номчурунга аныктарны сонургалы угаткан, бо талазы-биле эш Очур боду эки үлегерни аныктарга көр-

гүскен. Комсомол комитеди аныктарны ында партия организациязын долгандыр сырый катыштырып шыдаан. Оон түнөөлдине комсомолдун хүрээленине 1951 чылда 34, а 1952 чылдың баштайгы чартында 38 аныктар кирген. Ам колхозта 108 комсомолчулар бар. Чаа-чаа мурнакчы аныктар комсомолга кирерин ам-даа соксаал чокка белеткенип туралар. Комсомол организациязы бодунун ажалында илереп келген чепестерни чогуур үезинде узуткап алып дээш шийтирилг демисежип турар.

Ооң-биле чергелештир чепестерни илеткелчи айткан. Чуд дээрге, комсомол организацияларының аныктар-биле харылзааны улам быжыл-лаарының, мурнакчы аныктарының ВЛКСМ-нин хүрээленине кирири-ни эргежок чугулазының дугайында большевик партияның негелденин, ВЛКСМ-нин XI съездинин шийти-рин боттандырган талазы-биле об-ласта комсомол организациялары-ның ажалы негелденин чогуур ден-нелин хандырабын турар.

ВЛКСМ-нин Кызыл хоорай, Барың-Хемчик, Кызыл көдээ, Эрзин, Тес-хем райкомнары мурнакчы аныктарны комсомолга кирер ажалдарны эки организаставааннар. Тере-Хөл болгаш Тожу районнарың комсомол организациялары бары-ла сөөлгү ийи чылдарның дүргүзүндө өзүдө чок болган. Таңды, Каа-Хем районнарың колхозтарының комсомол организацияларының хөй кезин комсомолга хүлөп алышы-кыны дык үзүктелишкининг чорудуп келгенин.

ВЛКСМ-нин Кызыл хооркому ажалтын аныктар ортузунга органи-зациялык болгаш кижизидилгелер ажалдарны кошкак удуруткан. Улет-пур бүдүрүлгелерде комсомолдун 9 организациялары бар, а 1952 чылда оларның иштинде 6 организацияларының хүрээлени өзүдө чок болган.

Областын комсомол организация-зының хүрээленини өзүлденни чеспес болуп турарының үндезин чылдагааны болза, аныктарның массазы-биле чер-черде комсомол организацияларының хүн-бүрү кижизидилге ажалдарының, харыл-заанының кошкаагында. Бүдүрүлгелер цехтеринде болгаш колхозтар, совхозтар, МТС-тер бригадаларында, школар класстарында комсомол бөлүктөрүнүн ажалы экижи-вейн турар.

Политшколаларда болгаш бөлгүм-нерде эвилелдин кезигинү эвес аныктар өзээш өөринип турар. Аныктар ортузунга лекция проп-аганданын Би-Хем, Каа-Хем, Эрзин, Мөңгүн-Тайга, Кызыл көдээ рай-комнары дык кошкак чорудуп келген. Олар болза, аныктар ортузунга В. И. Ленинни, И. В. Сталинни ажал-чорудулазының дугайында, комсомолдун төөгүзүнүн дугайында болгаш коммунистг кижизидилге дугайында лекция ному-чулалар чоруттайн туралар.

Комсомолдун хуралдарын чамдык организациялар боттарының инициативазы-биле барык-ла чыл-

дырбайн туралар. Эвилелдин кезигинү эвес аныктарны комсомол-чу-аныктар хуралдарына өзээжи-биле олурштуруп турар.

Тес-Хем, Би-Хем, Каа-Хем ВЛКСМ райкомнары комсомолга кирер дугайында аныктарның бид-диришкинерин көрүп шийтирилээрин озалдадып турганнар. Чамдык райкомнар комсомолга чаа кирген-нерге билет тыпысын дыкка саада-дып турган.

ВЛКСМ обкомунун бюрору комсомолга хүлөп алышыкының херээн кыры-биле эренгей удурткан деп айткан.

Пленумга болган илеткелдин талазы-биле 19 кизи санал берген: — Эвилелдин кезигинү эвес аныктар ортузунга кижизидилгелер ажал бистин областа дыкка кошкак. Бо ажалды үндезини-биле экижидер та-лазы-биле комсомол райкомнары-га ВЛКСМ обкомунун бюрорунун практиктиг дузаламчызы экиживейн турар. Комсомолдун төөгүзүнүн, ВЛКСМ уставының дугайында лекцияларны белеткен тарадыр херек— деп ВКП(б)-ниң Чаа-Хөл райкомунун партия, профвилел болгаш комсомол организацияларының кил-динин эргелекчизи эш Удуур-оол чөптү шүгүмчүлдө кылган.

—ВЛКСМ-нин хүрээленин өстү-рер болгаш быжылгач айтыргыни сан талазы көөрүндөн аылды, шынарны база бедилер херек. Аныктар ортузунга коммунистг кижизидил-генин ажалдарын күштелдирбейн тура-ла, кым комсомолга кирип болу-рун практиктиг ажалга өөринип көрбөй тура-ла, кандыг-даа мурнак-чы көргүзүү чок, таварылга бол-ган кижилерни комсомолга кирип ап турган фактылары мун соңга-гаар катаптаас учурлуг — деп ВЛКСМ-нин Чөөн-Хемчик райкомунун секретари эш Биче чугаалаан. Комсомолдун бөлүктөрүнүн ажалы онза экижидеринин чугулазын ол саналдаан.

ВЛКСМ-нин Эрзин райкомунун секретари эш Санчаанын чугаалаа-ны:

—Комсомолга чаа кирип турар-ларның иштинде колхозчу аныктар өзээш. Ол чүндө херечилеп турары дээрге, коллективтиг ажал-агылже чаа шилчез аныктар ортузунга комсомол организацияларының поли-тиктиг кижизидилге ажалының онза кошкаагының түнөөли болур. ВЛКСМ обкомунун ажалдакчылары безин районнарга келгенде колхозчу аныктар ортузунга барбайн туралар.

Комсомолдун Тожу райкомунун секретари эш Бадарчы бодунун са-налынга ВЛКСМ обкомунун чамдык ажалдакчыларын чөптү шүгүмчү-лөөн.

—Обком аппаратының ажалдак-чылары көдээниң комсомол органи-зацияларына баргаш, чүгте чангыс талаал ажалдаар чорукту бодуруб-бас учурлуг— деп ол шүгүмчүлөөн.

Чугаалашкан айтыргының дугайында делгерней шийтирени комсо-мол организацияларына удурутуга кылдыр пленум үндүргөн.

Малдың өзүлдези ооң ажаалдазында

Өвөр районда «Торгалыг» көдээ ажал-агы артели нитиштерин мал ажалын сайзырадырынга чу-гула кичээгейни салып турар. Малга кажжаа сууну экижидер, шынарлыг чечми белеткээр болгаш ол ажалга дуржулгалыг малчынарны шилип тургузар айтыргы артель баш-таар чери, парторганизация үргү-чү үнөлөп келген.

Бо бүгү өске-даа боттук хемчег-лерин түнөөлдине артельдин ма-лының бажы чыл-бүрү өзүп, ыла-нгы 1951—52 чылдарның кыжынын-да төрөөн 1341 хойдан 1395 хура-ганын, 1375 өшкүдөн 1471 анай-лары база 77 инектеринң шизил-лери чидирг чокка камгалап алган.

Артельдин малчынарындан эш Сундуу 156 хойдан 178 хураганын, эш Севилбаа 195 өшкүдөн 218 анай-ны база эш Кара-кыс 33 инекти-ниң бызааларын чангыс-даа чидирг чокка өстүрүп алган. Шак ындыг ак-сеткилди малчынар колхозта хөй.

Ш. КОНЧУК.

Садыг ажалыңа хөй-ниитиниң контролон тургузар

Кызыл районун Төк-Тей суму Советинде «Совет Тыва» колхозта ол районуң райпозунун магасини дыкка чеспес ажалдап турар. Оон тодаргай чижээ болза, бо чылын сизен кезилдениң изиг дүлүк үезинде ол магасин 15 хонукта ажи-тынмаан. Оон чылдагааны болза, ук магасинни эргелекчизи эш Мар-тый-оол Кызыл хоорайже киргеш келбейн, үр болу бээринде болуп турар.

Магасин доктаамал эвес ажал-дап, хереглекчилерин негелдезин хандырабын турарының харазы-биле колхозчулар кончук чууга кампанияларын үезинде Каа-Хем районун болгаш Кызылдын мага-зинеринден херезлөөн бараанын садып алып чүгүле таваржып тур-рар. Ол магасинни доктаамал эвес ажалдап турары колхоз бүдүрүлгезинде улуг моондак учуратырып турар, чижээлээрге, тайгада тудуг ыяжы белеткээр бригадалык, колхоз төвүнге кижилер келирге магасин хадгычак болуп турар.

Бодунун магасини шак ынчаар ажалдап турда Кызыл районуң райпозу болгаш суму Совети садыг ажалыңа кандыг-даа удуртулганы боттадырабын турары тергини чеспес. Садыг ажалыңа хөй-ни-итиниң контролон болгаш база удурутулганы боттандырып турган болза, ындыг чеспестер садыг ажалыңа чок болур учурлуг турган.

Ам колхозта тараа ажал алышы-кыны болгаш ону күрүнге дужаар ажал эгелөөн. Ынчаарга садыг ажалында кандыг-даа экижидилге чок хевээр болуп турар.

Колхозчу хереглекчилерин не-гелдезин хандырабын турарың бу-рууну райпо баштаар чер хүлээр учурлуг.

С. ДАМБЫ.

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫН ТҮҢНЕНИ

Сүт-Хөл районуң көдээ Советтери бот-боттарының аразында соци-алистиг чарышты ажалдап турар-лар.

Көдээ Советтеринин социалистг чарыжының күүселдениң дугайында чокта чаа үндүргөн түнөөлден районуң Хөр-Тайга суму Совети социалистг чарыштың мурнакчызы болган.

Хөр-Тайга суму Совети сессия-ларны ай санында эки белеткелдиг эртрип, аңаа ажал-агының, кы-лтур-амыдыралдыг чууга айтыр-гыларын чугаалажып, сессияның ажалыңа депутаттары болгаш совет активти иденкейлиг кириштирип турар.

1952 чылдың эрткен айларының иштинде сумунун ажалчы чонунин ниити хуралдарын 8 удаа кылып, аңаа 636 кижини олурштурган. Суму Советинин депутаттарының отчеттарын кылырын өзээш эвес организастаан. Сумуда интеллиген-цияның күжү-биле чон ортузунга 8 лекцияларын болгаш элзэн беседа-ларны, солун номчулгаларын органи-застап кылган.

Сумуда Сталин аттыг колхозтун организаас, ажал-агынын быжылгач ажалыңа болгаш суму Совети эки ажалдап турар. Колхозтун баш-таар черинин даргазынын, хову бригадаларының бригадирлеринин илеткелдерин суму Советинин сес-сиязынга болгаш куускомунга чугаалажып, ол дугайында тодаргай шийтирлерин үндүрүп, ооң күүсел-денин чедип ап турар.

Сталин аттыг колхозтун ажалы сөөлгү уеде экижээт. Колхоз мал өстүреринин күрүне планын: мыйсы-тиг бода малды өстүреринин планын 120 хуу, чылыг малды — 116 хуу, хойнуун — 100 хуу, өшкү-нүн — 149 хуу кылдыр кижизиди-ниң күүсеткен.

1952 чылда ол колхоз чуртталга-нын 7 бажынарын тудар турган, оон 6-зын тудуп дооскан. Колхоз тудуунун материалы белеткээринин планын 100 хуу күүсеткен болган план Өзүгаар 40 аът кирер кажжа-ның тудуун кылып турар. Чер ажи-лын сайзырадырының талазы-биле ажалдап, бо чылын тарааның багай эвес дүжүдүн өстүрүп алган.

Улус өөредилгезинин талазы-биле колхоз эки көргүзүлгенин чедип алган. 1951—1952 өөредилге чылында сумуда школа назылыг уругулар-ны 100 хуу хаара туткан. Школа-нын өөредилге-кижизидилгелер ажи-

лынга эрткен өөредилге чылында эки көргүзүлгелер болган. Ам чаа өөредилге чылыга шкolanң белет-келди колдуунда доозулган.

Бижик билбес болгаш биче билер-лерни өөредилге-биле сумуда 4 би-жик өөредилгезинин бөлгүмнери ажалдап турар. Ол бөлгүмнери дамчытыр бижик билбес 47 кижини бижикти билер кылдыр өөрткен.

Суму Совети сан-хөөнү органи-застаарының ажалын база-ла багай эвес тургускан. Оон уламдан 1951 чылдың көдээ ажал-агы үндүрүп 100 хуу, бо чылыг бот-онаалганын ажаа чылдазын 97,1 хуу күүсткен.

Ол сумунун девискээринге хамаарылгалыг оруктары аштан септээр болгаш көвүрүлгелерни кылган.

Бо суму Совети организаас-масса-лыг ажалды болгаш ажал-агы ай-тыртыларын эки күүседип, ажал-херек кырында чедишкенин чедип ап турда, ооң-биле социалистг чарышты Кызыл-Тайга суму Совети бодунун ажалын экижидип шыда-вайн, чыдып каап турар. Ол дугайы-нын сумунун күрүнге эт, дүк ду-жаарынын планын күүсетпээни, ыла-да колхозтун тудуг ажалының багай чоруп турары, бот-онаалганын үндү-рүүнүн чылдазынын чүгүле 16 хуу күүсетинени херечилеп турар.

Кызыл-Тайга сумунун Хөр-Тай-га сумудан чыдып каап турары-ның кол чылдагааны болза, Кызыл-Тайга суму Советинин даргалары социалистг чарышка алган хүлээ-лелерин күүседир дээш күжениши-кинниг ажалдавайн турарын хере-чилеп турар.

Хөр-Тайга суму Советинин ажи-лында чедишкенин-биле чергелеш-тир чеспестер база бар. Эң ыла-нгы күрүне чыжикинде бижидилгенин ажаа чылдазын четче ботта-дырабын турар болгаш күрүнге эт дужаарынын планын күүсетпээни, ол ыштак сумуда кижизидилгезинин пунктунда одаар ыяш белет-кетинмээни.

Ам сорулга болза, бо чеспестерни дарый узуткап, социалистг чарыш-тын хүлээлгелерин долдур болаш ажал күүседир дээш күженишкенин ажалдавашпаан, чаржып турар ийи суму Советтери бот-боттарыга дузалажып тургаш ажалга ниити чедишкенин чедип алыры болур.

Г. КОМБУ.

Сүт-Хөл район Советинин кууско-мунун секретари.

Чартык чылда күш-хүннер

Булуң-Теректе «Бурунгаар» көдээ ажал-агы артели Чаа-Хөл районда анык колхозтарын бирээни. Коллективтиг амыдыралдын хуу ажал-агында денел чок артык күштүүн колхозчулар медреседик билгенин-ден кижи бүрү чүве кылып бүдүр-еңгич чүткүлүн угландырып турар апарган.

Артельде күш-ажыл кылып шыда-ар 95 эр, 119 херээжен, шупту 214

кижи бар, олар бо чылдың баштай-гы чартында 19510 күш-хүнүнү ажалдап, планын 104,5 хуу күүсет-кен. Ылангыя Кечилек—437, Бүрбү—235, Долума—225 күш-хүннери чартык чылда ажалдап алганнар. Ажал-ышке организакчы шак ындыг мурнакчылар колхозчуларда калбарып турар.

С. САНДАК.

Корей улус бодунун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруну дээш демиселде

Империалистг япон эжелекчи-лерин дарлалыңдан Корейны Совет Армияның хостаанының хүндө-ден бээр август он беште чеди чыл болган.

Корей Улус-Демократтыг Респу-бликанын Министрлер Кабинетинин даргазы эш Ким Ир Сенге эш И. В. Сталинның парлатынд үнгөн телеграмманыңа чугаалап турары: «Корей Улус-Демократтыг Рес-публиканын национал байрлаанын таварыштыр бодунун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруну дээш маадрылыг корей улустун чедиш-киниң демисежирин күзөөн күзө-лим-биле кады мээң чуректин хан-мызыңдан байрмын хүлөп алы-рын Силерден дилемдиз, эш дарга».

Корей улустун сеткил-сагыш хан-мызыңдан өөрүп байрлап турарын илереткеш, эш И. В. Сталинга теле-грамманыңа эш Ким Ир Сенниг бижип турары:

«Япон империализминин дарлалы-ңдан Корейны улуг Совет Эвилел-динин күчүдүг Чеспектиг Күштеринин хостаанының чеди чыл оюнун хү-нүнде Корей Улус-Демократтыг Рес-публиканың чазанын, бүгү улусу-нун өмүнээзинде болгаш бодунун өмүнээдөн корей улустун эң эки өңлүү, хостакчызы Силерге, база Си-лерни дамчытыр ССРЭ-ниң Ча-заанга, Совет Армияга болгаш бүгү совет улуска корей улустун сеткил-сагыш ханмызыңдан өөрүп байрлап турарын илередирин чөпшээреп кө-рүңер...»

Совет Эвилелдинин улуг үлегер-и-биле сорук кирген корей улус болза,

улус демократиязын тургузарының оруунда быжыы-биле кирген. Совет Эвилелдинин изиг деткимчи болгаш хөй талаалыг дузаламчызы чаа дай-ынын кыпыскчыларыңа—америк империалистерге удур, хосталга, ха-маарышпас чорук болгаш тайбың дээш демиселинге эчистин тиңделгез-ичке корей улусту сорук кирип тур-рар.

Япон дарлалдан хосталганын соонда Сонгу Корейның ажалды чоннары күш-ажылчы партияны удуртулганы-биле улус-демократтыг тургузуну доктаадып тургузуп, демократтыг үндезин чаартылгалары боттандырган.

Сонгу Корейга экономиканың хай-нышкының хөгжүлдүзү, культура-нын көдүрүлүшүнү, улустун чагаай амьдыралының өзүлдези болза, им-периалистг теригилдениниң ак окта-ан, бодунун салым хуузун бодунун холунда алган болгаш чаа, хостуг тургаш ас-касикиктиг амьдыралды тургузарының оруунда кирген улус төөгүлүг кыска хуусаада кайы хире улуг чедишкенин чедип ап бол-дурун бүгү делегейге көргүскен.

Америк эжелекчилерин эжелээ-ни чурттуг мурнуу кезээнде корей улустун салым хуузу сыр эскези-биле, хилинчек човулангы кылдыр тургустунган. Ында улустун күзө-л-соруун барымаалаавайын, америк им-периалисттерин чашлаачы төлөөлек-чизи Ли Сын Манниң антидемо-краттыг, өлүкүчү өзү-чуруму күш-биле тургустунган турган.

Бүгү корей улусту куландырын

орадашкаш, америк империалистер 1950 чылдың июнь 25-те Корей Улус-Демократтыг Республикага удур агрессия дайынны кыпыск үндүргөн. Катшкан Нациялар Органи-зациязының тугу-биле көжегел-денген империалистг эжелекчилер Корейда боттарының бак хоралыг чоруктары-биле боттары тайбынын хоралыг дайызынары кылдыр илерет-тингенер.

Корей улус хосталгалыг дайынче, бодунун шынын херээни камгала-лычкө көдүрүп үнгеш, кыдат улустун эки-турачыларының акы-дунма дузаламчызы-биле, Корейның күш-ажылчы партиязының, бодунун баш-тыкчызы Ким Ир Сеннин удуртул-ганы-биле империалистг эжелекчи-лерге, удур, бодунун төрөөн чурту-нун аадары, хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруну дээш эрестиг, маа-дырылг демисели ам ийи ажал чылдар дүргүзүндө чорудуп турар. Ол дайынны чоруп келгениниң үезинде улус-демократтыг тургузунун бузуулгак күчүзү, бодунун ада-чурт-тун камгалаарыңа корей улустун кошкаш кылбас күзел-соруу бүгү күш-биле илеретинген.

Америк империалистерге удур бодунун маадрылг демисели-биле ко-рей улус бүгү делегейин тайбыны аныкылдыг улустарының изиг дет-кимче дузаламчызын чаалап алган. Бодунун хосталгазы дээш демисе-жиле турар Корей болза, дарлаткан болгаш хамаарышпас чурттарга хосталгалыг демиселдин тугу болу бер-ген.

Корейның улустун армиязының шийтирилг согушкунуңа, бүгү ко-рей улустун эрестиг удурланышы-кыныңа таварышкаш, америк эже-лекчилер дыңналып көрбөз хоралыг чоруктары үлгелдип, тайбын корей чоңу болгаш туттурган шериглерни кырып туралар. Дайын чоруда дугайында делегейин билдинди чур-чурларын болгаш дугуржулгаларын чөрүч туралар. Өлүмүнүң лагери бодунган Кочжедо ортулукка аме-рик шериглерин чүдөк бужар кем-бурууларыңа бүгү депшилгелиг кижизидилген киленишкенин-биле удурланып турар. Америк шериглер ам гитлержи араатанырының оруунда, ханың дээрбелдениң оруунда кирген деп өзө бугүдө тодаргай.

Бүгү делегей дугуржулгалары-биле хоругдан болгаш бүгү кижизидил-ген буруу шалкан кемниг бак-териологтуг болгаш химиктиг чеп-сектерни америк агресорлар Корейга болгаш Сонгу-Чөөн Кыдатка ажалгаан деп чүвени бүгү делегей билер, ол документ Өзүгаар көргү-стүнгөн.

Корейның чеден сес хоорайларын агардан бомбалашыкыны-биле узут-каар деп турарын америк эжелекчи-лер чокта чаа ыят чогу-биле мак-танып медеглээш, ол хоралыг бак-программаны күүселеринче кирип-кениер. Америк шериглерин Корей-да ам үлгелдип турары ышкыш ыл-дыг кады дошкун болгаш кижизиг эвес кем-буруулар төөгүде кажжа-нда турбаан.

Тайбыңчыдылга дугайында чуга-алажышкынары дүргедир төлөөдө, шериг талазы-биле кызыгыш-кыны олар чоруда аларган дээр дугайында интентеринин хоозун меге чултурушкунун Корейның төп телеграф агентилени август 11-де медезынне илереткен. Катшкан

Нациялар Организациязында совет төлөөлекчилерин инициативазы-биле болгаш делегейин хөй инитизиниң негелдези-биле эрткен чылдын чайы-нда америкнарың эгелээни ол чугаалажышкынар чыл ажал үеде үргүлчүлөп турар. Шериг кон-фликтинин чөптүгү-биле болгаш угаангыры-биле таарыштырарын чедип алып дээш корей болгаш кыдат таланың бүгү күженишкенин америк таланың күзел чок, удурла-нышкык чорунун түнөөлинде амга чедир чедишкени чок болуп турар. Херек кырында тайбын корей чоңга удур интервентилерин чаа бак хоралыг чоруну болуп турар «шериг талазы-биле кызыгышкын» дээр чүлү болза, чугаалажышкынар чө-лө үезинче угланган чорук болур.

Эжелекчилер араатаныг бомба-лашкыны-биле, тайбын чоңу масса-лыг узуткашыкыны-биле удурла-нышкык болгаш демиселче корей улустун күзел-соруун ырмазырадып, базарын, ол улусту сөгүртүрүн кор-дап туралар. Ыңчалза-даа, бодунун төрөөн чуртунун хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруну камга-лаар, америк империализминин ку-ланданышының айылыңдан бодунун нациязын камгалап алып деп бодунун чангыс эл-сеткилдиг чүткү-лү чайгылыш чок.

1952—1953 ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНГА БҮГҮ ТАЛА-БИЛЕ БЕЛЕТКЕЛДИГ УЖУРАЖЫР

Чаа-Хемнің школаларында

Бичи уругларны коммунист ээзуга кижиздеринин айтырын чедишикинниг шитпирлээрде, школаларында өөредилге чылынга үлгерилгелеткеп, ооң материалдыг суурун таарымчалыг тургузарындан кол хамааржыр.

Школалары чаа өөредилге чылынга белеткээр талазы-биле ажил Кча-Хем районунда эрткен чылга бодаарга, бо чылынга багай эвес чоруп турар. Эрткен чылдын казыгыларын катаптап дээр өөредилге чылы доозулган сөөлдүндө элзэн хөй школалар эргелекчилери школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээр ажилче эгелеп киргенер.

Федоровкада «Октябрь 30 чыл ою» колхозта эш Поляков эргелекчизин чеди чыл школазы чаа өөредилге чылынга үлгерилгелеткенген. Школанын бүгү печилерин чаарты кылып, класстарны чугайлавышаан, шалазын дозулаан. Ол ышкаш башкылар бажынарны септинген. Школага хереглээр-биле 250 кубометр ышты хал белеткээн. Ук школанын чаа өөредилге чылынга белинин дугайында анаа хыналда чорудуп, күрүнө комиссиянын хүлээп алышкын актызын ам тургузуп болур. Бельбейде эш Селина эргелекчилезин эге школа өөредилге чылынга база эки белеткенген. Школа класстарынын үрүмк септелгелерин чорутканынын шынары эки.

Воробковкада эш Святкин эргелекчилезин эге школа болгаш Маймазын школаны чаа өөредилге чылынга эки белеткенгенер. Районун 26 школаларында 21 школа чаа өөредилге чылынга белеткелди эки шынарлыг доосканнар.

Ындыг чедишикинер-биле черделештир, районун чамдык школалары амдыгга чедир чаа өөредилгеге

Хожудаашкындан дүрген уштунар

Чаа өөредилге чылынга школаларны чогуур өй-шаанда белеткээр ажил чер-черде партия, совет организациаларынын сонгаарладыг болбас чугула херээ болур. Ындыг турбуша, Тес-Хем районун У. Шынаа сумузунда партия болгаш совет организациалары ол чугула айтырыгы кичизинге салбайн турар дээрзин школаны чаа өөредилге чылынга белеткееп турарынын темпазы болула херечилеп турар.

У. Шынаа сумузунда эге школанын чаа өөредилге чылынга белеткееп турарынын темпазы болула херечилеп турар. Школаларынын өөренер ужуруг школаны шуут септинген: иштинки сонгалары чок, даштыгы сонгаларынын шилдери ойбак, шалазын туруп, будуваан, печилери септинген, ишти чугайлатынмаан, крышазы чок, харын-даа чамдык ханалары иштинче эмпейн кире берген.

Школаларынын чурттаар бажынарнын ишти чугайлатынмаан, шалазын будунтумаан. Школанын столовазы болгаш чунар-бажыны ам-даа белен эвес. Ол ышкаш столдар, сандайлар ам-даа чедишпес, а бар столдарынын, сандайларын, самбыраларын септелгези болгаш будулгазы доозулбаан.

Чаа өөредилге чылынга школанын белеткееп ажил чам мындыг берге байдалда турда, школанын септелгелерин июль 1-де доозуп бээр-биле керээди чаргаш, ооң ашказын апарып алып берген Молотов аттыг колхозтун даргазы эш Кара-Хуна кан-

дагы-даа хемчег албайн, сагыш амыр олуруп турар. Харын школанын эргелекчилери болгаш өске-даа ажилдакчылары школа септелгезин дүргелдир дугайында негелдээр салып, колхоз конторазынга чеде бээрге, — «Школа дээрге, колхоз школаларын, кужан кыларын, кужан кылбарын колхоз билер чүве» — дээш үндүр сымырып турган фактылар бар.

Ол ышкаш Молотов аттыг колхоз школыга 1000 кубометр топкак ышты белеткееп сөөрттүп бээр-биле керээни чаргаш, ооң ашказын ажилдап алган, а херек кырында тайгада 375 кубометр ышты хал белеткээн боордаи башка, школа чанында чангыс-даа кубометр ыш дүжүрбээн. У. Шынаанын көдээ Совети (даргазы эш Кежи-оол), колхозта партия эге организациязы (секретари эш Карыма) чаа өөредилге чылынга школын белеткээр талазы-биле сөөлдүг хунерге чедир кандыг-даа буттүг хемчег албаан.

Ам улдас, каш-ла хонгаш өөредилге чылы эгелээр апарган улдас У. Шынаа школанынын белен эвес турар; чоруу болза, 1952—53 өөредилге чылынга школа чогуур өйүндө ажытынар бе, азы чок бе деп айтырыгы көдүрүп үндүрүп турар.

Ычангаш, У. Шынаа сумузуун 200 чыгам школалары сентябрь 1-де өөренип кириттеринге белен кылдыр школын белеткээр ажилды хандырары — ВКП(б) Тес-Хем райкомундун болгаш райкуукомдун негетинип турар.

Р. ДАЛАИ-ООЛ.

Школа белен болуп турар

Сүт-Хөл районун Алдан-Мадыр сумузунда эге школа чаа өөредилге чылынга бо чылын чүгээр эки белеткенген. Капитал болгаш үрүмк септелгелер эгезинде хөй турган болза-да, школанын башкылар коллектив, техниктиг ажилчылары болгаш бүгү хөй-ниитини ол чугула ажилче чогуур өйүндө эвилдеп шыдааны-биле олар айтыкан хуусаанын бетинде доостунган.

Бүгү-ле септелгелер эки шынарлыг чорутунган. Оон иштинде школа, интернаттын шалалары тырып, ханаларын штукатуралааш, чугайлаан. Шалаларын, эжиттерин болгаш 20 ажыг сонгаларын дозулаан. 12 столдун, 14 сандайларын, 26 партааны, 71 ыш оруннарнын капитал болгаш үрүмк септелгелерин кыла дозулаан. Ол ышкаш интернаттын крышазын дуглаан болгаш столовазын дээринин чаарткан. Ия өрээл башкылар бажынын штукатуралап, чугайлаан болгаш интернаты долгандыр херимнээн.

Школанын чаа өөредилге чылынга белеткелдин чогуур өйүндө үлгерилгелер чорудар дээр школа коллектив оңа кызымак ажилдаан. Ылангыч башкылар: Чимит, Соломатова; ажилчылар: Луцаан, Чамыян, Билмаа; бызанычлар Шолдан-оол, Дамдын олар школа септелгезинге частан эгелеп доктаамал ажилдап, бедик түнелдиг ажилды көрүскенер.

Септелгелер ажилдары чедишикинниг доозулган болза-да, Алдан-Мадыр эге школы бо өөредилге чылында чамдык бергелерге таваржып болур чадап чок. Чүге дизе, өөреникчилерини контингентизи улгалдыр, а амгы оран-бажы канчап-даа чедишпес. Бир эвес Хөлчүктүг дөшкө чыгып чогуур өйүндө көжүрүп шыдаач чүве болза, ол айтырыг белин-белит шитпирлетинер ужуруг турган.

ралап, чугайлаан болгаш интернаты долгандыр херимнээн. Школанын чаа өөредилге чылынга белеткелдин чогуур өйүндө үлгерилгелер чорудар дээр школа коллектив оңа кызымак ажилдаан. Ылангыч башкылар: Чимит, Соломатова; ажилчылар: Луцаан, Чамыян, Билмаа; бызанычлар Шолдан-оол, Дамдын олар школа септелгезинге частан эгелеп доктаамал ажилдап, бедик түнелдиг ажилды көрүскенер.

Септелгелер ажилдары чедишикинниг доозулган болза-да, Алдан-Мадыр эге школы бо өөредилге чылында чамдык бергелерге таваржып болур чадап чок. Чүге дизе, өөреникчилерини контингентизи улгалдыр, а амгы оран-бажы канчап-даа чедишпес. Бир эвес Хөлчүктүг дөшкө чыгып чогуур өйүндө көжүрүп шыдаач чүве болза, ол айтырыг белин-белит шитпирлетинер ужуруг турган.

Элегес-Аксы таварты чоруур болза, ол ычнар хову, алаак болгаш шынаалыг, сулуг черлерини үнүштер дика хөй. Ол ышкаш районда дириг амытаннын хеври чүүл бүрү.

Дыка бедик—чамдыгы чүс болгаш ийн-даа чүс метрден амып турар чанагаш даг кашшалар Улуг-Хемнин уунда бо-ла тургулаар. Оларнын аар-ийлери — үнүш, чүүл бүрү аңнар-биле тергин байлак.

Кызыл районун шыва ап чыдар ховунун бойдус байдалы тергин солуу. Оон сизени малга дыка таарымчалыг чүүл-бүрү үнүштерден тургустунган. Делгем ховуларда тодуктар өөр-өөр болуп алган оытпап чоргулаар. Ол ышкаш ховунун девискээринде элзениннег чер бар. Оон элзенин чангыс черге турбас — көжүп турар. Ол элзенин баалык-баалык болуп алгаш, ыраккы Хемчиктен келген деп чүве билдингир. Бодунун эрткен оруунга таварышкан төп Тыванын чамдык-чамдык хөлдери, хову хемчигештери — Шолуну болгаш Хадыны база өскелерин-даа шуут дүй бazyрып сыггадып каан. Ол элзени Балгазынын халдыгы арын таварааш, Чаа-Хем шынаазынче көжүп кире берген болуп турар.

Ычангаш Кызылдың көдээ районунга белин аян-чорук кылыр болза, тергин солун чүүлдерини шилчилеп билеп болур. А ону чедип алыр дизе, походту эки организациалары болгаш чүгө ажыктыг кылдыр эртинер болур. Оон ынай походтарга чоранда тывынгыр болгаш көрүнгүр болуру чугула казар байлактарын тодаралып тыпкаш, ону чогуур черлерге дынадыры походтуг бир кол солулгазы болур.

В. ЕРМОЛАЕВ.

Немец тараачыннарын төлээлерин СССР-ниң Көдээ ажил-агый Министерствозунга хүлээп алганы

Герман Демократтыг Республиканын тараачыннарын төлээлери Совет Эвилелинге чоранынын сонда Москвада эеп келген. Немец тараачынар Киев болгаш Ростов областтарга чорааш, элзэн каш колхозтарнын, совхозтарнын, МТС-терин болгаш эртем-инчилел албан черлеринин ажилдары-биле танышканнар.

Август 13-те төлээлерин СССР-ниң Көдээ ажил-агый Министерствозу хүлээп алган.

Төлээлерин удуруткучу Эрих Кноор хүлээп алышыныга чоруп чоранынын дугайын чугаалаан. Совет Эвилелинге чоран чорук колхоз тургузуунун дугайында көсүк билгини алыр аграны немец тараачынарга берген болгаш көдээниң социалисттиг чаартылгазы — чонун чаагай чоруун бедидеринче карачыгышнын орук деп чүвени бузуреткен.

Чаартып кылган кайгамчыктыг шөлдер, Германияга көстүп көрбээн күчүдүг машиналар, чүгө канчаар-даа аажок улуг социалисттик ажилдакчыларда эртем биле практиканын сырый харылаалы алдыларыны онза магадаткан.

Немец тараачынар совет улуска ханы өөрүп четиргинин илередип, терзэн чуртунче чанарлар. Ылангыч совет кижилерини оларга чедиргини найырадыг хүлээп алышы кынынны төлээлери өөрткен.

Совет болгаш немец улустарнын менге найыралыг алдар кылдыр, Герман Демократтыг Республика болгаш оон удуртукчузу Вильгельм

Пинке алдар кылдыр, Совет Эвилелинге болгаш улуг Сталинга алдар кылдыр Эрих Кноор лозунгулар салган.

—Совет Эвилелинге чоруп, колхозтарнын алдарыг кижилери — Социалисттик Күш-ажылдыг Мадырлары-биле болгаш Сталинчи шанаалдыг лауреатары-биле таныш болгаш найырадакчы өөрүш күлүг болган бис. Оларнын кайгамчыктыг ажилдарынын дугайын тараачыннарыгга чугаалап бээр бис. Совет Эвилелинге көргөн чүүлдеринс-биле сорук кирген бистер бүгү делегейге тайбыны чедип алыры-биле күженишиниңг ажилдаар бис—деп төлээлериңг кежигуну Альфред Юеораид чугаалаан.

Төлээлериңг кежигуну Эрих Гроссман биле Луиза Хаустиг олар совет колхозчуларнын чедишикиннерин немец тараачыннарын эдереп дээр оралдажып турары улуг сонугралдынын дугайын чугаалааннар.

Луиза Хаустигни чугаалааны болза:—мээң чуртталгама эне-көсүк болушкун болза, ээн курут черлерин чекетелип турар саятар кылдыр хуулдуруп турар чурт—Совет Эвилелинге чораным болур.

СССР-ниң Көдээ ажил-агый Министри И. А. Бенедиктов хары сөс чугаалап, немец тараачынарнын асылга чедишикиннерлиг болурун күзөөн.

Хүлээп алышкын эш-хуузуңг кежээки шылалгазы-биле доозулган.

(СЭТА).

Операция „Б“

(Чаа чехословак кино)

«Операция „Б“—деп чаа Чехословак кинону бистиң областың кино-экраннарында үндүрүп эгелээн. Совет армия немец фашисттик эзелекчилерни оларнын боттарынч икчезиниң барып чыла шапкаш, тиңделген туун Рейхстаг кырынга кириптурган турарын болгаш ол улуг тиңделгелер алдар болдурган Москвага болган салютту көрүкчүлөр көөр.

Делегейниң ийи дугаар дайны доозулган. Чехословакияга тайбын күш-ажылы эгелээр. Чехословак армиянын бир кезегне дайынчылар тайбын күш-ажылы кылып, сизен белеткелинге ажилдап турарын көрүскен. Ындыг болза-даа, гитлержи эзелекчилерини чыла шапкаш сөөлдүндө Чехословакиянын эзимнерине бандерочу, өскерликчи, дээрбечи өлдүрүкчүлериңг артычылары демисел чорудуп турар. Дайын доозулган болза-даа бандерочулар чурттагыч чоңа уду демисел кылып, оларнын дээрбеден турарыга солдаттар килленеп, ол дугайын чугаалажып турар.

Бандерочулар дээрге украин буржуаз националисти, өскерликчи полковник С. Бандеранын дайын эзинде совет эрге-чагыргага уду демисел чорудуп турган кезек дээрбечилери-дир. Олар Ала-чурттуң Улуг дайыны тиңделгелиг доозулган соода Украинаның девискээринге, эзимнерге чаштынып артып калган турганнар.

1947 чылдын эгезинде бандерочулар Чехословак республиканын девискээрин дамчыштыр. эртекш, америк империалисттерини барынын талага катап тургузуп турган фашисттик армиянын катыжып алырын оралдажып турганнар.

Чехословакиянын антидемократтыг, барын улзедип социалисттик партиялары болгаш хурээ шажынын дээр кижилери 1948 чылда кылдыр деп турганы күрүнө эргилдезинге дузалыг болурунга идегээш, бандерочу өлдүрүкчүлериңг деткип турарлар. Бандерочуларнын удуртукчузу Бурлак биле ол партиялар, шажынычыларын аразында харылааны даштыгы шпион Юлий Вернерованы дамчыштыр ботландырып турар.

Ол дээрбечилерини узуткаары Националдык айнал чок чорунуң Чехословак Корпузу биле Чехословак армиянын катышкан отрядыгга дааскан. Катышкан отрядтың командьыл чери ол дээрбечилерин узуткаарынын планын чогааткан ону «Операция „Б“» деп адап алганнар. Бандерочулар-биле кады тыылда ажилдап турар шпиончарын узуткаары база ол планда көрдүнгөн.

Дээрбечилер биче сууржугаш чанында дагда чаштынып турарын отрядтың разведчиктери билеп алгаш боттарынын командьыл черинге илеткеп турар.

Ындыг болза-даа катышкан отрядтын командирлериниң аразында поручик Рыхта деп кижиги шпион болгаш Вернерова деп шпионун дамчыштыр Бурлак биле харылаа тудуп турар. Ычангаш «Операция „Б“» деп планыңг холгооткан дээрбечилерге дамчыдып бээр.

Вернерова бажыг ажилдакчызы-даа болуп алгаш, Словакияны кезип чоруур даштык журналист-даа болуп алгаш катышкан отрядтын командьылынын болгаш дайынчыларынын турган черлеринге бо-ла көстүп кээп чоруп турар.

Национал айнал чок чоруктун Корпузуңг ажилдакчылары шпион Вернерованы илередип, тудуп алыр.

Катышкан отрядтын командьыл чери разведкаже бир кезек дайынчылар чорудуптар. Олар бир эзим иштинге кезек дээрбечилер-биле таваржы бээр. Анаа болган аткылачышкынын түнелдиге разведчиктерини командирин болгаш элзенин дайынчылар улуу-биле балыгладыптар. Олар оон дескеш эзим таныныла кижиниң бажынынга чедип келирлер. Дээрбечилер оларже база халдаашкын кылганынын түнелдиге чүгө сержик Тонда кадык арткаш эмчи дилеп чоруп каар.

Тонда ол чораш дээрбечилерге таварышкып туштуруп алыр. Дээрбечилер оон караан шарааш Бурлакка эккээрлер. Бурлак боду берге байдалга таварышканын билгеш кончуг кажар арга кылырын бодап алыр. Ол боданын кууседар дээр Тонданы дедир чорудуптар болгаш — «Операция „Б“» деп план шуптузу менээ билдингир.

Катышкан отрядтын дайынчылары көстүп келир черин билеп, анаа шитпирлиг харынын бээр мен, бо дугайын штабка дынат, ычангыш мен Барын талаже хостуг эртинерин негеп тур мен—деп мындыг негелдени катышкан отрядтын командьыл черинден негээр. Бодуну чугаазын бузууредир-биле шпион болгаш поручик Рыхтанын чураны планы Тондага берип каар.

Тонда бодунун отрядыңга келгеш бүгү байдалы илеткээр. «Операция „Б“» деп планыңг чара бижээн хол үжү поручик Рыхтаны болуп тынытыгаш ол туттурар.

Тонданы чорудупкан дээрбечилер баар дээр черинче чоруптарлар. Ынды-даа болза, катышкан отрядтын командьыл чери Бурлактың бодалазын баш бурунгаар билгеш, «Операция „Б“» деп планың кууседар эгелэй бээрлер. Болган тулчуушкун эзинде дээрбечилерин хөй кежи өлдүртүр. Дириг аркан Бурлак болгаш оон өөр дүжү бээрлер.

Бандерочуларын артынычыларын ындыг янзы узуткап каарын бо кинода көрүскен. Ук кино болза, чаа улдус демократтыг Чехословакиянын кино талазы-биле уран-чүүлүнүң улуг чедишикин болур.

Өөредилге чылынга белен

Улуг-Хем районун Димитров аттыг колхозта эге школа чаа өөредилге чылынга уткуштур белеткелди өөредилге чылы доостуру билек-ле ол дораан эгелээн турган. Чайгы септелгелерини хынамчалыгы-биле чогаалдып кылган план эсугаар эгелээр, ам бүрүн дооскан. Школанын ишти чугайлатынган болгаш будунтуган. Стол, сандайларын, парталарын болгаш өске-даа мебельдерин үрүмк септелгелерини шынары эки чорутунган. Бо чылын школага немежи кирзе чогуур уругларнын үчүдү бүрүнү-биле эмгелетинген болгаш ада-мелер оларга өөредилге помнарын, бижек херекселерин, идик-хептин хандырлыгазын

эки белеткеп турар.

Колхоз школынын септелге белеткелерин дүргелдир талазы-биле колхозчу тараачынар хамыктын кызымак чорукту көргүзүп, уругларнын чедишикин өөренип чорууну чалам таарымчалыг байдалды тургузуп шыдааннар. Школа белеткелде, ылангыч оң септелге, чугайлаашкыныга колхозта комсомолчу аныктардан эштер Кызылбай, Кызылмаа, Эремаа олар онза иденкелиг болганнар. Ук колхозтун эге школыны өөредилге чылынын ажыдышкынынга, уругларны хүлээп алырынга ам шуут белен.

В. САНЧАН-ООЛ.

К. ОЧУР-ООЛ.

Төрзөн бойдузун өөренип турар

Бистиң областың бойдузун шилчилеп көөр чорук болза, амгы үлдү улуг ужу-дузалыг болуп турар. Колхоз тургузуушкуну, үлдүстүрүн дүргени-биле өзүп турары, хоорайларын болгаш суурларнын сайзыралы бойдузун үнеп билгалктарын, кандыг-даа хевирин чиг-эрттени болгаш тудуг материалдарын улам-на хөйү-биле негеп турар. Бистиң областың булун бүрүзүн шилчилеп көөрүн, үнүш болгаш дириг дамытаннын билген турарын, черин иштинде болгаш даштыннда-даа канчаар-даа аажок хөй сангы байлактарны ажаларын областың соксаал чокка хожүп оорак экономика амдыралы негеп турар.

Ол ышкаш калбак хереглелдин бараанарын улам хөйнү, шынарлыг кылдыр кылдырып, чүүл-бүрү ашчымернин белеткээрин чурттагыч чонун амдырал денкелдиниң өзүлдени база-ла негеп турар. Ынчалза-даа, областың бойдус кур-куштерин билдей тургаш, областың ийити амдыралынын бо чугула негелделерин хандыралы болдунас.

Чер-черин бүдүрүлге черлеринге ук черин бойдус байлакшылы эң чугула чиг-эртти берип турар дээр билдингир. Тыва область болза, бойдус байлактары-биле канчаар-даа аажок бай. Тывада минералдар болгаш үнүш, оттулар чүүлдер, тудуг материалдары болгаш өлүк аймак дика хөй. Чүс-чүс дустуг хөлдөр чүүл-бүрү дустарын берип болур, дагларда кызыл дус эмге-хаяа-жугу биле чытылаар. Аржаан сулары болгаш хөлдери чүүл-бүрү ааргыларын эмнээринге болбазын эсу биле ажылатынып болур. Тыванын бедик тайгалары оон дат, чойган, пөш болгаш өске-даа ыштары болза, ажилчы чоннарын дашта-нырыгга тергин таарымчалыг.

Бо бүгү чүүлдерин сонугуруп көрүп, оларны шилчилеп көрүпүң талазы-биле школалар, аныктар

болгаш комсомолчулар улуг ажилдары чайгы дыштанлыганынын үезинде кылып болур аргалыглар. Ындыг аян-чорукчуларын ажиткылаан байлактар черлеринге улугулуг заводтарын тургустунган икжерти бистиң чуртувушта эвээш эвес. Олар чүгө бойдус байлактарын эвес, харын-даа тайгаларын дириг амытаннын болгаш курткамыскаактарын, куштарын, ананын база сонугуруп көөрлер.

1950 чылда Кызылдың башкы училищезинин студентилеринин Тожи районче улуг походу организациалар чоруткан. Походтун киржикчилери Тожунун улуг тайгаларын менгилеп баштарын, Бин-Хемниң каас-чараш уннарын болгаш бедик ухарын-даа, чүүл-бүрү анырнын орук-кыпаларын-даа көргөннер. Поход солун болгаш чедишикин эртекш. Аныктар боттарыны мага-бодун тергин кылдыр дадыгытып алганнар. Ол ышкаш районда бир-ле дугаарында шенеп тарып турган тараа культураларын, ногааларны канчаар өстүрүп турарын, районун чурт үлдүстүнүн бойдус байлактарын канчаар ажылап, оон биле чүнү кылып турарын боттарынын карактары-биле көргөннер.

Ынчалза-даа походтун киржикчилери болуп чоран—амгы үле байшылап турар кижилер боттарынын ол хире сонугуруп көргөн чүүлдерин демделеп, бойдузун байдалын бижип ал, тайга-дагларнын хөзүн, даштарын шыгап ап чорбааннар. Ол болза, оларнын аян-чорунунун бир кол четпези болган. Олар чүгө чүүл-бүрү бойдузун байлактарын көөрүн эвес, харын-даа шилчилеп өөренерин база билген турар хүлээлгелиг болгайлар.

Оон өске база бир чижек бар: оон дараазында, 1951 чылда пионерлер Бажыны Таңды-Уулары дамчыштыр Тес-Хем районче поход организациалар. А оларнын эрткен оруу дээрге,

бүгүдөгө билдингир Таңды-Уулары таварааш эртекш. Походтун киржикчилери чүгө дивенин хамаанчок будун ном-даа бижип каап болур турганнар. Олар дыка хөй янзы анырнын, үнүштерин болгаш ыштарын, даштарын, куштарын-даа көргөннер.

Шак мындыг түнел чок аян-чоруктары областың районнарыга база-ла чорудуп тургулаан. Ол хөй сангыг походтарын изи-даа артаан. Узун, кыска хуусаалыг походтар чорударга оон киржикчилеринге дыка өөредилгелер. Аян-чорук үезинде сонугурагыч чүүлдер Тыванын кайы-даа булуңнарыга таваржып болур. Чижээ, Тыванын үнүштерин ап көрөздү. Олар кижиги санап четпес хире хөй. Улус ажилдагынын канчаар-даа аажок улуг ужу-дузалыг үнүштер эмге-хаяа-жугу. Оларын танып көргөш, турар черлерин айтып, сайзыралды кылып черлерже хөй-хөйү-биле чорудар болза, дыка ажыктыг ажилды кылганы ол болур.

Казар байлактын диалекчилеринге Тыва—эзулуг шыгажымыр. Кайнаар-даа көөргө, шупту-ла черлерде даг-ла, даг. А дагларнын кабатыр дээрге, канчаар тургустунганы мырынай илден. Дыка хөй черлерде шаанда шагда тургулаан улуг дириг амытаннынын сөөктерини артычылары, даштарда оларнын танмалатынын калган истери-даа чытылаар.

Бистиң билбейн турар чүүлдеринс дыка хөй. Чижек кылдыр Кызылдың көдээ районун ап көрөөл. Баштай топтап көрбөс болзувуса, ол районун бойдузу көрүш чок, курдук чүве ышкаш кылдыр сагандылар. Ындыг эвес, район харын-даа тергин солун бойдузуг. Кызылдан ырак эвес черлерде чугай, тудуг даштары, бедик шынарлыг той-довурак болгаш өске-даа чүүлдер бар. Унелиг балгаштыг хөлдөр болгаш скульптуралар кылырынга херек эң ки шынарлыг довурактар-даа бар.

Совет Армияның Кореяны хостааннан бээр чеди чыл оюн корей улус демдегеп турар

Пхеньянга болган байырлыг хуралга Ким Ир Сенниң чугаазы

ПХЕНЬЯН. Совет Армияның Кореяны япон империалистерин дарлаңдан хостааннан бээр чеди чыл болгон оюнга тураскааган байырлыг хурал Пхеньянга болуп эркен.

Хурал болган залга бүдүрүлгени мураакчылары, Корей Улус-Демократтыг Республиканың маадрылары, кыдат улустун эки-турачыларынын кезектерини дайынчылары болгаш командирлери, эртемденер, уранчуул ажалдакчылары, партияларнын, хэй-ниити, организацияларнын төвлекчиликтери болгаш дипломаттыг корпусстарныг кижигуннери киришкенер.

Сценаның дөрүндө И. В. Сталинын, Ким Ир Сенниң болгаш Мао Цзе-дунун улуг портреттерин чекетер-биле каастап шимээн турган. «Улуг Совет Эвилелиниң Кореяны хостааннан бээр чеди чыл оюну делгерезин!» деп лозунг алдын үжүктөр-биле бижитинген. Президиум столунун артында Ким Ир Сен, Пак Хен Ен, Хон Ги Дю, Хя Гай, Пак Ден Ай, Пак Чан Ок, Цой Ен Ген болгаш Корей Улус-Демократтыг Республикада ССРЭ-нин элчини В. Н. Разуваев олар олурган. Эш И. В. Сталинын баштадыр ВКП(б) ТК-ның Политбюрозуун улуг көдүрүлүшкүн-биле хуралдың хүндүлүг президиумунга сонгаан. Акы-дуяма партияларнын удуртукчулары база хүндүлүг президиумга сонгуткан.

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер кабинетиниң даргазы, Корей Улустун армиязынын Дээди Кол командьылыкчызы Ким Ир Сенге илеткел кылары-биле сөс берген.

Ким Ир Сенниң бодунун чугаазынага демдеглэни болза, Совет Армияның Кореяны япон империалистерин дарлаңдан хостаан чорук болза, хэй чэ чылдарга төөгүзүп иншинде бир дугаар-ла бодунун амьдыралын боду тургузар арганы корей улуска берген. Совет Армия Кореяны хостааш, корей улуска чүглө үр үедө күзеп келген хосталганы берген эвес, харын чангыс-аай, хамаарышпас, хостуг болгаш демократтыг күрүвени тургузарынче орукту ажыдып берген барымдааны Ким Ир Сен онза бели-биле үнелеп көргөн. Бодунун хостакчызы болгаш эки өнүчү — совет улуска болгаш улуг Сталинга ханы ынакшыдын болгаш өөрүп четиргениниң күзели-биле корей улус долдунган деп Ким Ир Сен чугаалаан.

Ким Ир Сен Ада-чурттун дайынын чорудушкуннарынга доктаап чугаалааш, демдеглэни болза, бодунун агрессти бодалдарын ботандырып чедиң алырынче чүткээш, америк интервентилер чүглө фронттага дайн талазы-биле буурааш аштыргаш, Кореяда бужарба араатанзыг үүлгедикшиктерин кылып, химикит болгаш бактериологтук чепсек ажыглап, тайбын хоорайларны, суурларны болгаш электри станцияларын үрөгдөп, чурттакчылыг черлерин араганзы-биле бомбалаашкын-биле Кореяны тайбын чурттакчы чонун узуткаарып оралдажып турар.

Ынчалза-даа хосталган корей улусту кандыг-даа араатанзыг чоруктар дүңкө кырынга олуруп өгүрүшкүнчө албаалап шылаас. Корей Улустун армиязынын болгаш оон-биле калы тулчуп турар кыдат дайынчы мастервозу үзүктөл чөк өзүп, тиелтирбес күш болуп турар. эки-турачыларнын күштери болгаш Мурнуу Кореянын маадрылыг партизанынын хүрээлени өзүп турар. Республиканың тылы быжыгып турар. Ажылчынар, тараачынар болгаш интеллигенциялар — бүгү чурттакчы чон: «Бүгү чүвени фронтта, бүгү чүвени тиелтегел!» деп лозунгуну ааа-биле кызымаккай ажыдап турар деп Ким Ир Сен чугаалаан.

Ынчалза-даа корей улус тайбынче чүткүлдүг деп Ким Ир Сен чугаалаан. Паньмынжонда бистин төлөдери вис тайбынчыдылганын дугур-жугазын чедиң алырынче бүгү хемчеглерни ап турар. Харын америк тала сөс кырынга тайбын дугайын чугаалааш, херек кырында чугаалажышкыннары үзөр дээш болгаш дайынны калбартыры дээш туруп турар.

Ким Ир Сен бодунун илеткелиниң төңчүзүңгө бүгү корей улустун америк империалистерге удур чөптү Ада-чурттун дайынына тилелгө чедиң алырынга, бодунун демократтыг чаалап алышкынын, бодунун хосталганын болгаш хамаарышпас чорунун камгалаар деп быжыг шиптирлини илереткен.

Ким Ир Сен чугаалап турунда Кореяны хостакчызы—Совет Армияга алдар болдурган, совет болгаш корей улустарнын чайгылыч чок найыралына алдар болдурган, Ким Ир Сенге болгаш Мао Цзе-дунга алдар болдурган, бүгү делегейниң ажылыч чоннарын улуг баштыкчызы болгаш башкычы эш И. В. Сталинга алдар болдурган динмиттиг адыш чаксаакшыкнары хэй улаа үзе кирип турган.

Оон соонда Корей Улус-Демократтыг Республикада ССРЭ-нин элчини В. Н. Разуваевка сөс берген. Ол акы-дуяма корей улуска совет улустун чуректин ханызындан изинг байырын дамчыткан.

Кыдат улустун эки-турачыларынын төлөлекчилери акы-дуяма корей Улустун армиязына кыдат улустун эки-турачыларынын байырлыг тугун тываскан. Корей Улус-Демократтыг Республикада Кыдат Улус Республикаларынын херектеринге бүзүретирген төлөзү болгаш улус демократтыг чурттанын дипломаттыг элчин черлеринин баштыкнары байыр чедиңп чүве чугаалааннар.

Генералиссимус И. В. Сталинга, Мао Цзе-дунга болгаш Ким Ир Сенге байырлыг телеграммаларын хуралдын киржикчилери канчаар-даа аажок сорук киришини-биле хүлээп алган.

Оон соонда сессия күрүнө хуралдын даргазы Имре Дегенини бодун ол ажылдан хостаар дугайында дилээн хүлээп алган болгаш хамаарышпас чоруктун Венгр улус фронтунун Президиумунун санына дээр чыгыс үн-биле сонгуткан.

Оон соонда сессия күрүнө хуралдын даргазы Имре Дегенини бодун ол ажылдан хостаар дугайында дилээн хүлээп алган болгаш хамаарышпас чоруктун Венгр улус фронтунун Президиумунун санына дээр чыгыс үн-биле сонгуткан.

Оон соонда сессия күрүнө хуралдын даргазы Имре Дегенини бодун ол ажылдан хостаар дугайында дилээн хүлээп алган болгаш хамаарышпас чоруктун Венгр улус фронтунун Президиумунун санына дээр чыгыс үн-биле сонгуткан.

Кыдаттың улустун политиктиг консультативтиг чөвүделинин нити программаның № 9 чүдүндө айтып турары болза: «Кыдат Улус Республиканың девискээринде бүгү националдарнын боттарынын эргелеи болгаш хүлээлгелери бир дел» Оон бээр янзы-бүрү националдарнын аразында хамаарылгазы чаа үндел-зинге тургустунуп турар. Чаа Кыдатта бүгү националдарнын хостуг чорунун болгаш эргелериниң дугайында чангыс-аай сагыш салдырган.

Кыдаттың улустун политиктиг консультативтиг чөвүделинин нити программаның № 9 чүдүндө айтып турары болза: «Кыдат Улус Республиканың девискээринде бүгү националдарнын боттарынын эргелеи болгаш хүлээлгелери бир дел» Оон бээр янзы-бүрү националдарнын аразында хамаарылгазы чаа үндел-

тин Прунзанга удурткан стахановчу бригадазы ээлчег онаалганын хүн бүрү 250 хуу күүседип турар.

Улустарнын найыралдыг өг-бүлезинде ШАНХАЙ. Кыдат Улус Республиканың национал районнарынның бот-эргелдеринин дугайында дүрүмү болгаш ол дүрүмү боттандырып чорударынын дугайында Кыдат Улус Республиканыч чөвүделинин улустун Төп чаазаның даргазы Мао Цзе-дуннун директиваның солуннар парлап турар. Солуннар ол болушкуну мурунку чүдүлдөр болгаш тускай чүдүлдөр-биле демделеп турар.

«Дагунбао» солуннун бижип турары болза: национал районнарынның бот-эргелдеринин дугайында дүрүмү үндүргөн чорук болза, дарга Мао Цзе-дуннун чорудуп турары национал политиканы боттандыраарын херээңге улуг базым болур. Чаа Кыдаттың амьдыралынын бүгү таланың чедишиктерин-биле кады националдарнын болгаш янзы-бүрү национал бөдүктөрүн аразын да найыралы ол ышкаш база эки-жилип турар. Тибеттиң тайбын хосталганы төөгүлдүг ужуру-дуганын фактызы болган. Национал автономия тургузар чорук болза, чурттун янзы-бүрү националдарнын аразына бот-боттарынын хамаарырын мун-мун чылдарда үргүдүлөп келген айтырыгыларнын шың боттандырылганы болур.

Кыдаттың улустун политиктиг консультативтиг чөвүделинин нити программаның № 9 чүдүндө айтып турары болза: «Кыдат Улус Республиканың девискээринде бүгү националдарнын боттарынын эргелеи болгаш хүлээлгелери бир дел» Оон бээр янзы-бүрү националдарнын аразында хамаарылгазы чаа үндел-

тин Прунзанга удурткан стахановчу бригадазы ээлчег онаалганын хүн бүрү 250 хуу күүседип турар.

Араб хоорайда станок тудуунун заводунун он-он ажылчынары келир чылдын үлүүнү продукциязын бүүдүрүп үндүрүп турар. Ол заводтук коллектив чыл планын ноябрь 7-де күүседип деп хүлээлгө алган болгаш национал байырлалдың хүнү август 23-ке чедир сентябрь 15-тиң үлүүнү продукциязын бээр деп хүлээнген.

Машинаның демир орук септелге мастерскаязынын ажылчынары байырдал мурунун чарыкына 224 ажыг лейни күрүнөге камнап берген. Шореканын хөмүр даш ажылдап кыларынын 33 бригадалары келир чылдын үлүүнү хөмүрү берип турар.

Оон бээр янзы-бүрү националдарнын аразында хамаарылгазы чаа үндел-

тин Прунзанга удурткан стахановчу бригадазы ээлчег онаалганын хүн бүрү 250 хуу күүседип турар.

Араб хоорайда станок тудуунун заводунун он-он ажылчынары келир чылдын үлүүнү продукциязын бүүдүрүп үндүрүп турар. Ол заводтук коллектив чыл планын ноябрь 7-де күүседип деп хүлээлгө алган болгаш национал байырлалдың хүнү август 23-ке чедир сентябрь 15-

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустун армиязынын Кол командьылыкчының дегендери

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустун армиязынын Кол командьылыкчының август 14-те медээлэни болза: Эрткен хүнүн дургузунда фронттарга онза өскерилгелер болбаар. Август 14-те Улустун армиязынын зениттиг кезектери болгаш адыгыч-аччыларнын отрядтары дайынның 4 самолөдун алдара аткан болгаш 3 самолөттү үрөй аткан.

ЛОНДОН. Рейтер агенттигииниң Каир корреспондентиниң медээлэни эзугаар алырга, иштики херектер министрствозунун аппаратындан дыка хэй саныг үстүкү дүжүметтерни таарыштыр тургузарынын дугайында шиптирлин египет чазак үндүргөн. Суэц каналдың сонгү кезиниң зонганын генерал-губернатор турган Абдель Хали Газали Каирниң генерал-губернаторунга томуйлаткан.

ЛОНДОН 741 кижиден тургустунган «Шервудтун» ямчыкчылары деп англи чадаг шериг полказы «Эмпаир кен» деп транспорт суднозуна олурупкаш, Сауттемплондан Суэц каналды девискээринче эжиндирип чорупканын дугайында ол-ла хуң августун 13-те Рейтер агенттигиниң корреспондентизи Сауттемплондан медеглээн.

Париж. «Юманите» солуннун медеглэеп турары эзугаар алырга Бордо порттун ажылдакчылары америк-шериглерге баар идик-хеп аймаа чоразан хааржактар чүдүрүп каан суднонун чүгүн дүжүрүп тургаш, мөөн сонгаар шериг чүгү чүдүргөн корабльдерниң чүгүн дүжүрүринден шиптирлин-биле ойталааннар.

Париж. Парижтин радиоузунун дамчытканы-биле: Ангаргада медеглэеп турары болза, француз «экспедиция» Арататче үнүшкүнүң эгелзэн. «Экспедицияны» начальниги Туршиянын даг корпусунун кезектерин үдөп чоруур. Экспедициянын сорулгазы болза, «Нова Ковчеганың» «артышкыннары дилеп тывары болур».

Париж. «Юманите» солуннун медеглэеп турары эзугаар алырга, Франциянын девискээринге «Сабэд меп» деп венгр солунну тарандырып турар.

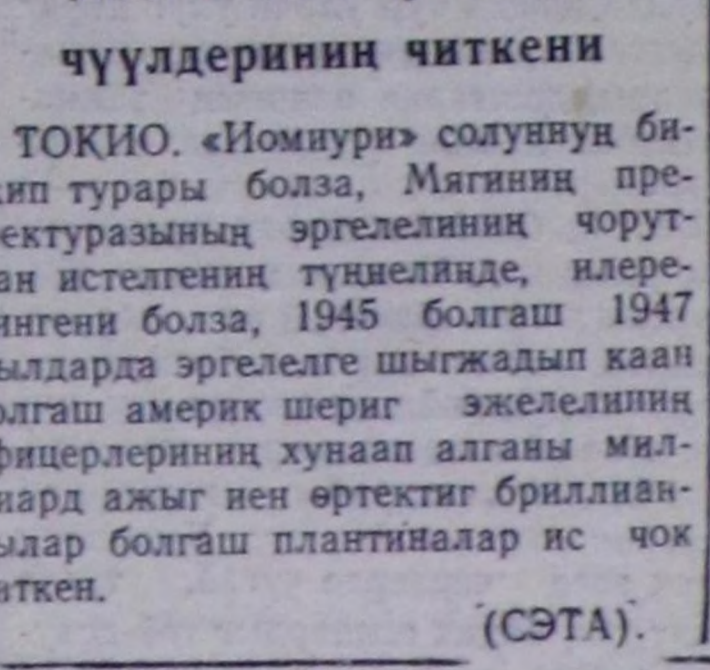
Кореяге чоруткан япон кезектерден ырбаашкын

ТОКИО. «Акахата» солуннун медеглэени-биле алырга, июльдуң төңчүздө Кореяге баарындан ойталап, лагерден дескен полициянын кур күштер корпусунун алды кижигуннерин америк шериг полициязы тудуп хоругдаан.

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

«Главкинопрокаттың» Тыва область кенторазы

областың кино экраннарынче

Операция Б деп чаа уран-чечен чехословак кинону тарадып үндүргөн.

БРАЗИЛИ УЛУС ТАЙБЫН ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДЕ

МОНТЕВИДЕО. «Импrensa полудар» солуннун дыныдып турарын эзугаар алырга, тайбын талаакчыларынын национал конгресиниң бадылааны тайбыннын национал шаанналарын тыпсырын талазы-биле жюрииниң хуралы Рио-Де-Жанейрога август 14-те болган.

Жолио Кюри аттыг шаанналы Порто-Алегре хоорайнын муниципалдыг чөвүделиниң даргазы профессор Армашу Темпорани Перейрага, тайбын камгалаарынын херээңге оң шыгалгангай чедишиктери дээш тываскан; Пабло Пикассо аттыг шаанналы Порто-Алегре хоорайнын граверлер клубунга тайбын болгаш культура камгалаарынын херээңге алдар болдурган чуруктарын чылдазы дээш; Иля Эренбург аттыг шаанналы Пернамеуко штаттың медицина факультетиниң профессору Арнальдо Маркеске; Поль Робсон аттыг шаанналы—тайбын дээш идепкейлиг демиселчилер, амгы үеде кара-бажында турар Мария Альфонсо Лисега болгаш Джен Саркиске дайынга удур идепкейлиг демисели дээш; Пабло Неруда аттыг шаанналы—херээңге

шүлүктү Лиля Риполла, тайбын камгалаалыга алдаржыткан шүлүкчү дээш; Элиза Бранко аттыг шаанналы Сен-Пауло хоорайнын «Тайбын дээш походче» деп организациязын Москва районда тус чер комитетиниң даргазы Антонио Монтесанага, беш улуг күрүнелерин аразына Тайбыннын Пактызын чарар дугайында Тайбыннын Бүгү-делгей Чөвүделиниң Кыйгырынын алаанга ат салышкынны кампаниянын эки организастааны дээш тываскан.

Тайбыннын Бүгү-делгей Чөвүделиниң Кыйгырынын алаанга ат салышкынны эки чыкчыларына мөңгүн медальдарны тываскылаан.

Сан-Пауло муниципалиттиң «Тайбын дээш походче» деп организациязын комитетинге, Бана, Парана, Сеара, Эспирито-Санта, Рио Грандод-Норте штаттарын болгаш Акре девискээриниң тайбын талаакчыларынын комитеттеринге ат салышкынны чылдазы эки организастааны дээш алдын медальдарны тываскылаан.

ГААГА. Шериг албанынын хуусаазын узатканына удурланышкынның холбаштыр белги армияда хөлээзин үргүдүлөп турар деп август 13-те «Де ваархейд» солуннун корреспондентизи дамчыткан. Антвернеге казармаларда турар солдаттар офицерлеринге чакыртырындан ойталаан болгаш хоорайге чоруй барганнар.

Кургаг чер армиязынын солдаттары-биле эп-сеткил катыжышкынын дөмдээ кылдыр Коксуд болгаш Феорени хоорайларда аэродромнарда ужудукчулар уждарындан ойталап турар.

Чадаг шериг кезектери турар Тонгарга хөлээзин база болган. Солдаттар боттарынын командирлериниң дужаалдарын күүседириден ойталап, казармага революсочу ырлар ырлажып турган болгаш шериг албанынын хуусаазын узатканына удур лозунгуларны салып турган. Шериг полициязы сес солдаттарны тудуп хоругдаан. «Арденн егерей» деп ийги ботальон жазында кезектиң солдаттарын «оожургадыр» деп дужаал алган да бадальоннун солдаттары ол дужаалды күүседириден ойталаан. Олар шериг хоорайнын хаалганы күш-биле ажиткаш, хоорай кирип чоруй барганнар.

Беверлода туруп турар «Арденн егерей» полканың ийги ротазынң 120 солдаттары шериг албанынын болгаш садыглаарын фарнцуз чазак хоругдаан.

Француз чазактын реактылыг актызы

Париж. «Юманите» солуннун медеглэеп турары эзугаар алырга, Франциянын девискээринге «Сабэд меп» деп венгр солунну тарандырып турар.

Кореяге чоруткан япон кезектерден ырбаашкын

ТОКИО. «Акахата» солуннун медеглэени-биле алырга, июльдуң төңчүздө Кореяге баарындан ойталап, лагерден дескен полициянын кур күштер корпусунун алды кижигуннерин америк шериг полициязы тудуп хоругдаан.

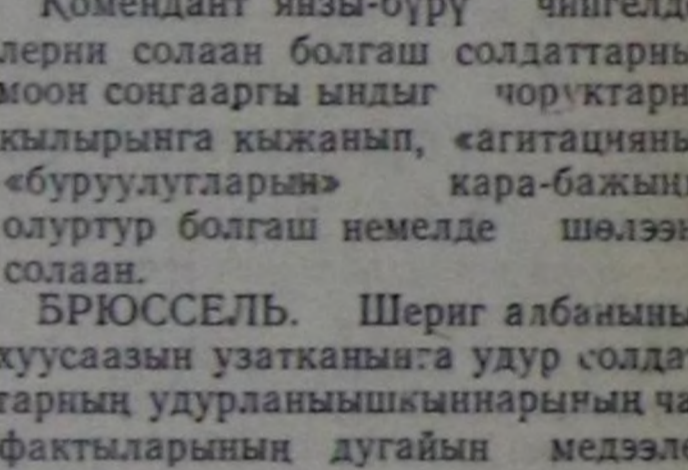
Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

ТОКИО. «Акахата» солуннун медеглэени-биле алырга, июльдуң төңчүздө Кореяге баарындан ойталап, лагерден дескен полициянын кур күштер корпусунун алды кижигуннерин америк шериг полициязы тудуп хоругдаан.

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

«Главкинопрокаттың» Тыва область кенторазы

областың кино экраннарынче

Операция Б деп чаа уран-чечен чехословак кинону тарадып үндүргөн.

Операция Б деп чаа уран-чечен чехословак кинону тарадып үндүргөн.

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

«Главкинопрокаттың» Тыва область кенторазы

областың кино экраннарынче

Операция Б деп чаа уран-чечен чехословак кинону тарадып үндүргөн.

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

«Главкинопрокаттың» Тыва область кенторазы